

Wojewoda Kielecki.

L. ZP. 15/161.

Kielce, dnia 7 marca 1928 r.

Przedmiot: *Urządzanie gnojowisk
i miejsc ustępowych.*

OKÓLNIAK Nr 27.

Do wszystkich Panów Starostów i Przewodniczących Wydziałów Powiatowych województwa kieleckiego.

Ze względu na stan sanitarny w kraju i na potrzeby rolnictwa, na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. Ust. Nr 23, poz. 202) polecam zamieszczoną poniżej instrukcję w sprawie urządzania gnojowisk i ustępów w gospodarstwach wiejskich w celu racjonalnego przechowywania nawozu zwierzęcego i odchodów ludzkich odpowiednio spopularyzować wśród ludności rolnej za pośrednictwem instruktorów rolnych.

Ci ostatni przy zwiedzaniu gospodarstw i podczas pogadanek rolniczych na zebraniach winni zainteresować w tym kierunku rolników, zwracając ich uwagę na korzyści, jakie osiągnąć mogą z gospodarstwa przez umiejętne wykonywanie przepisów według dołączonych do nich wskazówek.

Wskazaniem jest wstawienie do budżetu związków komunalnych na 1928/29 r. odpowiednich sum na urządzenie przynajmniej po jednym wzorowym gnojowisku i wzorowym ustępie na terenie każdej gminy, a szczególnie przy urzędach gminnych, szkołach, powszechnych i rolniczych i t. p.

Dołączoną do niniejszego instrukcję należy rozesłać wszystkim urzędom gminnym, posterunkom policji, młodziwie szkołom itp.

Wojewoda: w z. *Dr. Kroebl.*

URZĄD WOJEWÓDZKI
w KIELCACH.

Do okólnika Nr 27
z dnia 7.3.1928 r. L. ZP. 15/161.

INSTRUKCJA**w sprawie urządzania gnojowisk i ustępów w gospodarstwach wiejskich****Przepisy prawne.****Wyciąg**

z Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16-go lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. Ust. Nr 23, poz. 202).

Tytuł II.**Przepisy dla gmin wiejskich.****Rozdział 10.****Ustępy, gnojowniki i odprowadzanie nieczystości.**

Art. 313. — Na każdej działce, na której znajdują się budynki, przeznaczone na pobyt ludzi, powinien być urządzony ustęp.

Art. 314. — Doły ustępowe powinny być urządzone nazewnątrz budynków, przeznaczonych na pobyt ludzi i stale nakryte.

Art. 315. — Doły ustępowe i gnojowniki powinny być urządzone conajmniej w odległości:

- a) od studzien — 10 metrów,
- b) od granic sąsiadów — 2 metry,
- c) od dróg publicznych — 3 i 1/2 metra.

Spód i ściany tych dołów i gnojowników powinny być wykonane nieprzepuszczalnie dla cieczy i izolowane od ścian budynków, przeznaczonych na pobyt ludzi.

Art. 316. — Zabrania się urządzania odpływów lub ścieków płynów cuchnących bądź szkodliwych, tudzież wszelkich nieczystości na ulice i drogi, albo do rowów ulicznych lub drogowych.

WSKAZÓWKI.

W celu wykonania powyższych przepisów zgodnie z wyznaczeniami sanitarnymi i dla zapobieżenia stratom materjalnym, wynikającym z nieumiejętnego przechowywania nawozu zwierzęcego i odchodów ludzkich, należy kierować się następującymi wskazówkami:

Wiadomem jest każdemu rolnikowi, jak ogromne znaczenie dla gospodarstwa rolnego ma nawóz zwierzęcy. A jednak powszechnie u nas stosowany na wsi sposób przechowywania nawozu do czasu wywiezienia na pole, a mianowicie, gromadzenie go na kupę w podwórzu, gdzie i jak się trafi, prowadzi do bezużytecznej, a często szkodliwej dla zdrowia, straty najcenniejszego składnika nawozu, mianowicie części płynnych t. zw. gnojówki.

Gnojówka ta zwykle albo wsiąka w grunt i stąd trafiając do pobliskich studzien zatruwa w nich wodę, albo bywa unoszona z gnojowni z wodą opadową (deszczową), albo swobodnie odpływa i rozlewając się po podwórzu cuchnie, a zarazem, jak zresztą i sama gnojownia, służy za żerowisko dla wszelkiego rodzaju owadów i much, które roznoszą szkodliwe zarazki, co może wywołać u ludzi różnego rodzaju choroby.

Do tych samych mniejwięcej strat gospodarczych i niebezpieczeństwa dla zdrowia, prowadzi załatwianie swych potrzeb naturalnych, gdzie się trafi, najczęściej „za stodołą“. Wyliczono, że roczne odchody ludzkie rodziny z 6—8 osób unawozić mogą morgę pola.

Mocz ludzki, też bardzo cenny dla gospodarstwa i kał. nie zbierane, marnują się bezużytecznie, a o ile pochodzą od człowieka chorego — są rozsądnikiem zarazy dla innych ludzi, do których zarazki przenoszą owady. Dlatego też w celu uniknięcia strat materjalnych, powodowanych marnowaniem najcenniejszych składników nawozu i odchodów ludzkich, oraz zabezpieczenia się od różnego rodzaju chorób zaraźliwych, a także dla utrzymania czystości i porządku w obejściach gospodarskich,